

Tari István:

A költő, aki közéleti szerepet vállal

(A Berzsényi-díjas muravidéki Bence Lajosról)

- Megvan már az utánpótlás! – közölte ujjongva, mintha hadititkot közölné velünk, Szúnyogh Sándor a hetvenes évek közepén, s aki nem járt még a Muravidéken, aki nem találkozott még e peremre szorult, apró településeken szétszórta élő magyarság oly szomorú nyelvi elszegényedésével, nyelvehagyottságával, az nem tudhatja, mennyi öröm telítette ezt a mondatot: „Megvan már az utánpótlás!”

Talán csak a must magas cukorfoka válthat még ki ekkora meglepődöttséget azon a vidéken, ahol a szőlőnek megtartó szerepe van. Mint a kultúrának. Igen, a szőlő együtt jár a kultúrával.

Bor... Irodalom... Kultúra... Hagyományok... Már ezeröttszázhetvenháromban a muravidéki Lendván magyar nyelvű könyvet nyomtattak: Kultsár György prédikátor Postilla gyűjteményét. Négy évszázaddal később: kisebbségbe taszított magyarok nyomorúságos sorsa; hamisság; Szlovéniában kétnyelvű iskolákkal kifordított, összezavart identitástudat; csonka társadalom; kirkat-lét; a beolvadás utolsó stádiuma; a jugoszlávság gyengéden terjedő hullaszaga; a hóhér megdicsőülése; „addig jó amíg az Öreg él”. Szlovéniai, horvátországi, vajdasági, jugoszláviai magyarokká pofoz bennünket a huszadik század. Szlovéniában alaposan megfogytunk, már a tízezret sem érjük el. A nagy távolság ellenére is tudni akarunk egymásról.

Hetvenes évek.

- Megvan már az utánpótlás! – büszkélkedik Szúnyogh -, mert a muravidéki magyarok még igénylik a saját újságot, a helyi rádiót, a magyar szót. Tőle hallom először Bence nevét. Bence Lajosét, aki 1956-ban született Göntérházán, akit már elkap a kétnyelvű oktatás gépszíja; a lendvai gépészeti középiskola elvégzése után a budapesti ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett tanári oklevelet. Tanít a lendvai középiskolában, óradó tanár a Maribori Pedagógiai Egyetemen, újságot ír.

A kilencvenes években minden összeomlik, ami hazugságokra épült. Az ateisták vallásháborújában a szabad rablás államilag támogatott változatai teljes valóságukban nyilvánulnak meg. Ahol nemzedékeken át a hadízsákmány elosztása jelentette a munkát, ott nem történhet másként mindaz, amit mostanában annyian szeretnének meg nem történné tenni. A szlovénok viszonylag ép bőrrel megússzák a kilencvenes évek balkáni poklát. Sőt! A történelem során első ízben alakítá-

nak szlovén államot. A magyarság életében pedig az a bizonyos ötágú sip, mely eleve hatágú volt, a kilencvenes évek elején válik nyolcágúvá. A muravidéki magyar írók, akik addig a kisebbség kisebbségének érezték magukat, önállóbb kisebbségi helyzetbe kerülnek. Tanulják a nyolcadik ág szerepét. Beutazási engedély, hadiállapot választ el bennünket egymástól.

Bence Lajos kilencvenhárom óta főszerkesztője, kilencvenhét óta igazgató főszerkesztője a Népújságnak; belekóstol a televíziózásba is, a muravidéki magyar televíziózás kezdete a nevéhez fűződik: másfél évig szerkeszti a Szlovén Televízió magyar nyelvű műsorát; kilencvenhétől a Szlovéniai Magyar Írók Társaságának az elnöke; a Muratáj elnevezésű irodalmi, művelődési, társadalomtudományi és kritikai folyóirat szerkesztője; az irodalomtudomány doktora, irodalomtörténész; a szlovéniai magyarságról szóló első átfogó mű, több verseskötet szerzője. Költő, aki közéleti szerepet vállal. „Elmenni *nincs mód,/maradni nincs remény,/a tavasz még/távol, a tél meg/kemény*” – írja *A menni vagy maradni dilemmájára s egy régi költőre* címmel, tavaly publikált költeményében. A Muratáj millenniumi számában *István királyunk Szent Baljában pengető* című verséből idézek:

*„Szent István királyunk,
tekints szenvedő népedre,
könyöröggj érettünk,
hogy eltelve bölcsességgel
ne bántsa már többé
magyar a magyart.”*

Az a meggyőződése „hogy kisebbségi irodalmak a világon mindenhol – az irodalom anyagából kifolyólag – nyelvmegőrző, nemzetmegtartó szereppel bírnak, s egy közösség öneszmélését, identitástudatát erősítik, s ezáltal a beolvadás elleni harc egyik leghatásosabb fegyverének tekinthetők főleg itt, Közép-Kelet-Európában.

Nos, ha van valaki, „aki a romlás, szétszórás és a szétszóródás annyi ténye ellenében is kis közösségek szellemi összetartozását emberség és magyarság jegyében példászerű erkölcsiséggel szolgálja és képviseli”, az: Bence Lajos.

Jó kezekbe kerül tehát az egyik idei Berzsényi-díj.

(Elhangzott 2002. november 9-én, a keszthelyi Helikon Kastélymúzeumban.)